

Työllisyyspoliittinen ohjelma

Sisällys

Työllisyyspoliittinen ohjelma	1
Johdanto	2
Työllistämisen ja työllistymisen kynnystä matalammaksi	3
Työttömyys- ja sosiaaliturvan uudistamista on jatkettava kohti kannustavan perusturvan mallia	4
Aina kannattaa yrittää	5
Työtä ja toivoa nuorille	6
Jokaiselle mahdollisuus osallistua työelämään	7
Hallittu työperäinen maahanmuutto vahvistaa Suomea	9
Työelämästä perhemyönteistä ja työkykyä vahvistavaa	11

Viimeiset vuodet ovat olleet työllisyyden kannalta hyvin vaikeita. Suomessa ei ole ollut kasvua kohta 20 vuoteen ja se näkyy työttömyysluvuissa. Erilaiset kriisit, sodat ja geopoliittinen tilanne ovat syventäneet ahdinkoa, vaikeuttaneet vientivetoista taloutta ja ajaneet Suomen talouden kuralle. Julkisen talouden alijäämä on kasvanut kestäättömäksi. Maamme elintaso on jopa alentunut suhteessa moniin verrokkimaihin. Yritysten toimintaympäristö on ollut erittäin haastava, mutta ratkaisu työllisyyteen on silti yritysten käsissä. Julkinen sektori ei voi paisua, päinvastoin sitä on edelleen merkittävästi karsittava ja tehostettava. Yritykset taas luovat työtä, kasvua ja hyvinvointia. Siksi toimet yritysten toimintaympäristön parantamiseksi ovat olleet aivan keskeisiä ja niistä pidämme kiinni. Työllistymisen tulee edelleen perustua todelliseen tarpeeseen ja työtehtäviin joilla luodaan verotuloja, eikä käytetä niitä.

Menestystä rakennetaan turvallisuuden ja osaamisen pohjalle. Huoltovarmuuden ja puolustuksen aloille. Kotimaisten resurssien ja omavaraisuuden varaan. Teknologiseen osaamiseen ja korkeaan koulutukseen nojautuen. Suomi on saatava kestäväille pohjalle, eikä se tapahdu tekohengittämällä tai näennäisellä työllistämällä, jossa työllistämistoimi on kalliimpi kuin yksilön ja yhteiskunnan kokonaishyöty. Talouden kilpailukyky ja yrittäjyyden toiminta- ja kasvuedellytysten parantaminen ovat poliittisten toimijoiden tärkeimpiä työllisyyden edistämisen tehtäviä.

Työ ei ole vain toimeentuloa, vaikka sen tulee aina olla kannattavaa. Se luo osallisuutta ja merkityksellisyyttä elämään. Siksi meidän on tehtävä kaikki, jotta jokaisella kykenevällä on mahdollisuus työhön. Työn tulee myös olla sellaista, että se kantaa ihmistä, ei kuluta loppuun. Esimerkiksi perheen ja työn yhteensovittaminen ei saa olla jatkuvaa tasapainoilua ja uhrauksia, vaan sen tulee mahdollistaa lasten ja perheiden hyvinvointi.

Johdanto

Työ on keskeinen osa merkityksellistä elämää ja yhteiskunnan moraalista perustaa. Kristillisdemokraattinen työllisyyspolitiikka rakentuu sosiaalisen markkinatalouden varaan, jossa taloudellinen vapaus yhdistyy vastuuseen toisista ja yhteisestä hyvästä. Jokaisella on oikeus mahdollisuuteen tehdä työtä kykyjensä mukaan ja vastuu osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. Siksi työllisyyspolitiikan on oltava kannustavaa, osallistavaa ja inhimillistä, tunnistaen ihmisten erilaiset elämäntilanteet.

Pyrimme täystyöllisyyteen vahvistamalla työn ja yrittäjyyden edellytyksiä, purkamalla työllistämisen esteitä ja huolehtimalla siitä, että työnteko on aina kannattavaa. Samalla turvaamme ihmisarvoisen elämän myös niille, jotka eivät voi osallistua työelämään, emmekä hyväksy kenenkään pysyvää syrjäytymistä. Julkisen vallan roolin tulee olla mahdollistava, ei kaikkialle ulottuva – niin paljon valtiota kuin on tarpeen, niin vähän kuin mahdollista.

Kaikki työttömyys ei ole samanlaista. Osa työttömistä palaa nopeasti takaisin työmarkkinoille, osa ryhtyy yrittäjäksi, osa tarvitsee koulutuksensa päivittämistä tai kokonaan uutta koulutusta, ja osalle työttömyyteen liittyy myös muita haasteita esimerkiksi kielitaitoon, terveydentilaan tai elämänhallintaan liittyen. Niinpä toimenpiteidenkin työttömyyden hoitoon on oltava erilaisia.

Työllisyydessä on käynnissä merkittävä murros. Tekoäly, robotisaatio ja digitalisointi kasvattavat tuottavuutta, mutta samalla vähentävät työvoiman tarvetta. Toisaalta ikääntyminen vähentää työvoiman tarjontaa merkittävästi. Vinoutuneen ikärakenteen ja syntyvyyden vähenemisen haasteeseen pureudumme toisissa ohjelmissamme. On kuitenkin selvää, että meidän on tultava toimeen vähemmällä työvoimalla tulevaisuudessa. Maahanmuutto voi ratkaista osittain työvoiman vähenemisen ongelmaa, mutta vain silloin, kun maahantulo perustuu työntekoon ja yrittämiseen. Maahanmuuttajien työttömyystilastot kertovat karua kieltä siitä, ettei integraatio aina onnistu.

Kristillisdemokraatteina olemme tehneet vahvasti työtä Orpon hallituksessa yritysten toimintaympäristön ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Viime vuosina on pantu toimeen uudistuksia, jotka olisi pitänyt tehdä vuosikymmeniä sitten. Olemme tuoneet paljon kaivattua joustavuutta työmarkkinoille ja mahdollistaneet paikallisen sopimisen myös järjestäytymättömille yrityksille. Olemme madaltaneet työllistämisen kynnystä ja purkaneet työllistämisen esteitä. Nämä toimenpiteet madaltavat työllistämisen kynnystä erityisesti pk-yrityksissä. Kilpailukyvyn vahvistamiseksi myös luvitusta on sujuvoitettu ja työn ja yritystoiminnan verotusta alennettu vahvistamaan kilpailukykyä ja ostovoimaa. Puitteet talouskasvulle ovat merkittävästi vahvistuneet.

Suomen julkinen sektori on kansainvälisessä vertailussa edelleen yksi suurimmista: julkisten menojen osuus BKT:stä on lähes 60 prosenttia. Lisäksi veroaste on OECD-maiden kärkipäätä. Heikon taloustilanteen juurisyyt eivät siis ole vain ulkoiset kriisitekijät, vaan

ratkaisuja on haettava julkisen ja yksityisen sektorin keskinäisen epätasapainon eli rakenteellisten syiden korjaamisesta.

Työllistämisen ja työllistymisen kynnystä matalammaksi

Työllistämisen kynnys on pienissä ja keskisuurissa (pk) yrityksissä edelleen liian korkea. Erityisen korkea se on ensimmäisen työntekijän kohdalla. Työllistämisen potentiaali on suurin pk-yrityksissä ja ennen kaikkea mikroyrityksissä. Pk-yrityksissä epäonnistunut rekrytointi voi haastaa koko yrityksen talouden ja siksi työsuhteisiin tarvitaan joustavuutta.

Viime vuosina on purettu työllistämisen esteitä muun muassa joustavoittamalla määräaikaisten työsopimusten tekemisen edellytyksiä, sekä lomautusilmoitusajan kestoja, pidentämällä koeaikaa ja muuttamalla työnantajan takaisinottovelvollisuutta. Myös irtisanomisperusteita on järkevöitetty. Samalla on parannettu alustataloudessa työskentelevien oikeuksia ja asemaa.

Työntekijän raskaudesta johtuvat kustannukset ovat erityisesti pk-yritykselle merkittävät. Tämä heikentää naisten työmarkkina-asemaa. Epävarmuus työn jatkumisesta ja toimeentulosta raskauden jälkeen siirtää entisestään haavetta perheen perustamista. Raskaus- ja perhevapaasyrjinnästä on tehty vaikeampaa ja helpommin havaittavaa, mutta kustannusten jakoon on edelleen puututtava.

Pitkäaikaistyöttömien pääsyä takaisin työelämään on helpotettu täydennyskoulutukseen tarkoitetulla osaamisasetelillä ja kolmannelle sektorille suunnataan työvoimapoliittista avustusta. Tavoitteena on parantaa pitkään työttömänä olleiden tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuuksia työllistyä.

Toimenpiteet:

- Puolitetaan palkan sivukulut ensimmäisen työntekijän palkkaamiselle määräajaksi yksinyrittäjille
- Toteutetaan starttirahan jatkoksi yksinyrittäjille suunnattu spurttiraha, jolla yrittäjä voisi palkata ensimmäisen työntekijän.
- Toteutetaan ”kisälli-tes”, jossa oppisopimuskoulutuksen ajalta maksettava palkka porrastetaan niin, että se nousee opintojen kertymisen myötä.
- Kevennetään työllistämisen sääntelyä systemaattisesti.
- Uudistetaan vanhemmuuden kustannukset työnantajille vakuutus pohjaisesti, jolloin kustannukset jakautuvat tasaisesti kaikille yrityksille
- Rakennetaan työllisyysalueille julkisomisteisia sosiaalisia yrityksiä, joissa olisi valmennuksellisuutta ja ohjauksellisuutta toiminnan sisällä, ja jotka voisivat myydä palkkatuettua työtä avoimille työmarkkinoille.
- Tehdään työnantajalle kokoaikatyön tarjoamisesta osa-aikatyötä kannattavampaa. Parannetaan myös kannustimia tarjota osa-aikatyötä.

- Laajennetaan veronumerolainsäädäntö koskemaan kiinteistöpalvelualaa sekä majoitus- ja ravintola-alaa.
- Otetaan käyttöön lapsiperheille valinnainen, porrastettu perheverotus, jossa perhe voi valita erillisverotuksen tai yhteenlasketun perheverotuksen. Yhteisverotus olisi täysimääräinen vähintään 3-lapsisissa perheissä, joissa on alaikäisiä lapsia.

Työttömyys- ja sosiaaliturvan uudistamista on jatkettava kohti kannustavan perusturvan mallia

Kutistuvien ikäluokkien maassa tarvitsemme jokaisen panosta yhteiskunnassa. Mitä suurempi osa väestöstä osallistuu työelämään, sitä paremmin verovarot riittävät huolehtimaan ikääntyvän väestön tarpeista. Tarvitsemme kannusteita ja keinoja osallistua työelämään myös niissä tilanteissa, kun mahdollisuutta täysiaikaiseen työhön ei ole.

Siirtymä pidemmältä työttömyysjaksolta täystyöllisyyteen ei useimmiten ole yksinkertaista, vaan se vaatii erilaisia vaiheita, joiden aikana toimeentulo muodostuu osittain työstä ja osittain perusturvaetuuksista. Osa-aikainen työ voi olla myös pysyvä ratkaisu osatyökykyisille. Joskus osa-aikatyön tarve nousee omasta elämäntilanteesta, esimerkiksi lapsiperheiden vanhemmilla, perheenjäsenen sairastuessa, omaishoitajilla tai eläkeikää lähestyvillä. Työttömyys- ja sosiaaliturvan on joustettava erilaisissa tilanteissa. Sen rakenteen on oltava työllisyyteen kannustava ja samanaikaisesti riittävän toimeentulon turvaava. Puolustamme myös välityömarkkinoita sekä korostamme kolmannen sektorin keskeistä roolia olla luomassa työpaikkoja osatyökykyisille sekä työttömyydestä työllisyyteen tähtääville.

Viime vuosina työttömyys- ja sosiaaliturvaa on uudistettu voimakkaasti ja näiden uudistusten kokonaisvaikutuksia on vielä ennen aikaista arvioida. Toukokuussa 2026 voimaan astunut yleistuki korvasi aiemman peruspäivärahan ja työmarkkinatuen. Yleistuen ulkopuolelle jäivät vielä keskeisistä sosiaaliturvaetuuksista esimerkiksi toimeentulotuki ja asumisen tuet. Uudistusten jälkeenkin on nähtävissä, että työttömyys- ja sosiaaliturva sisältävät yhä sekä kannustin- että byrokratialoukkuja, joiden purkamista on jatkettava.

Kristillisdemokraatit ovat vuonna 2015 esittäneet kannustavan perusturvan mallin, joka on pitkälti ollut pohjana yleistuen uudistuksessa. Yleistuiuudistuksen voikin nähdä yhtenä askeleena kohti kannustavaa perusturvaa. Uudistusta tulee jatkaa kiireesti eteenpäin.

Kannustava perusturva -mallissa sosiaaliturvaetuudet yhdistetään yhdeksi tueksi sillä ajatuksella, että työn vastaanottaminen ja tekeminen on aina kannattavaa. Tuen osuus laskee lineaarisesti palkkatulojen kehittyessä, jolloin kannustinloukkujen muodostuminen estyy. Ansaittu tulo ei leikkaa tukea suoraan, vaan sosiaaliturva pienenee hallitusti työtulojen kasvaessa. Näin osa-aikatyön tai satunnaisten töiden vastaanottaminen olisi aina taloudellisesti kannattavaa. Byrokratialoukkuja torjuttaisiin muun muassa hyödyntämällä

tulorekisteriä, josta tulokertymää voi seurata reaaliaikaisesti ja tukien maksatuksia ei siten tarvitse varmuuden vuoksi katkaista kokonaan.

Työttömyysturvan suojaosa otettiin kristillisdemokraattien ehdotuksesta käyttöön Kataisen hallituksen toimesta 2014. Tuolloin tulorekisteriä ei vielä ollut olemassa, joten lineaarinen kannustavan perusturvan kaltainen malli ei ollut teknisesti mahdollista toteuttaa. Emme kannata suojaosan pysyvää palauttamista, mutta olemme avoimia sen väliaikaiselle käytölle vaikeassa suhdannetilanteessa. Lineaarinen malli olisi suojaosaa kehittyneempi ratkaisu kannustavuushaasteen selättämiseen.

Yksi nykyisen työttömyysturvan rakenteellisia epäoikeudenmukaisuuksia on se, että oikeus ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan on edelleen sidottu työttömyyskassan jäsenyyteen, vaikka etuuden rahoituksesta vastaavat työttömyysvakuutusmaksuillaan työnantajat ja palkansaajat sekä valtio, eli veronmaksajat. Työttömyyskassaan kuulumattomat henkilöt eivät voi saada ansiosidonnaista päivärahaa, vaikka he maksavat palkastaan työttömyysvakuutusmaksun. Kannatamme niin sanottua universaalia ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa, jota maksetaan riippumatta jäsenyyksistä kaikille yhdenvertaisesti, mikäli työssäoloehto täyttyy.

Toimenpiteet:

- Työttömyys- ja sosiaaliturvan uudistamista jatketaan kohti kannustavan perusturvan mallia kannustin- ja byrokratialoukkuja purkaen.
- Vahvistamme välityömarkkinoita ja osatyökykyisille, nuorille työttömille sekä pitkäaikaistyöttömille suunnattuja työllisyystoimia, kuten palkkatukea, työllisyys- ja koulutusseteleitä, kuntouttavaa työtoimintaa sekä työpajatoimintaa.
- Ansiosidonnainen työttömyysturva laajennetaan kuulumaan kaikille riippumatta työttömyyskassan jäsenyydestä, mikäli muut tuen ehdot täyttyvät.

Aina kannattaa yrittää

Yrittäjyyden aloittaminen työttömänä on riskipeliä - työttömyysturva katkeaa, olipa tuloja tai ei. Kokopäiväiselle yrittäjyydelle on vähän vaihtoehtoja. Työelämän murroksessa toimeentulo rakentuu yhä useammalla useasta eri lähteestä. Näiden yhteensovittamiseen tarvitaan ratkaisuja.

Orpon hallitus on vienyt eteenpäin yhdistelmävakuutusta, jonka tarkoituksena on parantaa niiden henkilöiden ansioturvaa, jotka työskentelevät sekä yrittäjänä että palkansaajana. Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa voidaan huomioda sekä palkkatuloa että yrittäjätuloa. Yhdistelmävakuutus toimii myös lisävakuutuksena niille, jotka jo nykyisellään ovat ansioturvan piirissä joko yrittäjänä tai palkansaajana.

Tarvitsemme kannustavan työttömyysturvan mallin, jolla voidaan saada yrittäjyyteen ja työsuhteeseen liittyviä tuloja, jotka eivät pysäytä muuta toimeentuloturva, vaan tuki sopeutetaan saatuihin tuloihin. Malli edellyttää tulorekisterin reaaliaikaista käyttöä työttömyysturvan laskemiseen, sekä kannusteita lyhytaikaisenkin työn tai pienimuotoisten yrittäjätulojen vastaanottamiseen. Yrittäjyyteen liittyvät velvoitteet voidaan hoitaa esimerkiksi verottajan toimesta.

Yrittäjämyyntöteisyys on kasvussa, sillä ennätysmäärä nuorista ilmoittaa voivansa toimia yrittäjänä. Nuorten yrittäjämyyntöteisyyttä tulee vahvistaa ja antaa nuorille työkaluja sen helppoon toteuttamiseen.

Yrittäjäkokeilu on tällä hetkellä liian lyhyt. Työttömyysturva lakkaa neljän kuukauden päästä, mikäli yrittäjyys katsotaan kokopäiväiseksi, vaikkei se tuottaisi vielä tuloja yrittäjälle. Yrityksen alkutaival on aina hidas ja kannattavuuden rakentaminen voi kestää pitkään. Yrittäjäkokeilua tulee pidentää ja tarkastella työttömyysturvan sovittelun kautta todellisia tuloja.

Samalla kun yrittäjyyttä edistetään, on yrittäjänä olemisen määritelmää selkeytettävä. Yksi soittokeikka tai yksi käännöstyö ei saa tarkoittaa sitä, että henkilö nähdään viranomaisten näkökulmasta automaattisesti yrittäjänä ja joka suoraan vaikuttaa henkilön työttömyysturvaan.

Toimenpiteet:

- Luodaan työttömyysturvaan joustava ja kannustava tulorekisteriin perustuva malli, jolla voidaan sovitella reaaliajassa yrittäjänä ja palkansaajana saadut tulot.
- Pidentetään yrittäjäkokeilua starttirahan mittaiseksi, jotta se tukee paremmin yrityksen alkuvaihetta.
- Lisätään yrittäjyyskasvatusta koulutuksen eri tasoilla.
- Luodaan nuorille kevyempi yritysmaali Viron yritystilin mukaisesti.
- Selkeytetään yrittäjän määritelmää siten, ettei yksittäinen toimeksianto tai työtehtävä tee työttömästä työnhakijasta yrittäjää.

Työtä ja toivoa nuorille

Nuorisotyöttömyys uhkaa nuorten osallisuutta, hyvinvointia ja yhteiskunnan taloudellista kestävyyttä. Liian moni nuori jää ilman työpaikkaa, ja siirtymä opinnoista työelämään on erityisen haastava. Pitkittynyt työttömyys lisää syrjäytymisriskiä, mielenterveysongelmia ja julkisia menoja. Samalla nuorilla olisi valtavasti annettavaa tulevaisuuden työelämään, mutta ilman aikaisempaa työkokemusta heidän on vaikeaa saada jalansijaa työhaussa.

KD haluaa vahvistaa nuorten polkua koulutuksesta työelämään ja lisätä mahdollisuuksia kerryttää työkokemusta jo opintojen oheen ja loma-aikoihin esimerkiksi kesätyöseteleillä. Yrityksiä tulee kannustaa nuorten palkkaamiseen työllistämisseteleillä ja työnantajan

sivukulujen alentamisella. Myös julkisen sektorin on näytettävä esimerkkiä omissa rekrytoinneissaan arvostamalla esimerkiksi harrastus- ja vapaaehtoistoiminnassa kertynyttä osaamista kriteereissään. Nuorten pitkän aikavälin työkyvystä tulee pitää huolta terapiatakuulla ja nopeasti saatavilla olevilla mielenterveyden palveluilla.

Vuoden 2026 kehysriihessä hallitus päätti toteuttaa korkean nuorisotyöttömyyden kaupungeissa sekä kuudessa suurimmassa kaupungissa naapurustoihin ja kaupunginosiin kohdistuvan pilotin nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi. Pilottien pohjalta kehitetään pysyviä toimintamalleja työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten tavoittamiseen erityisesti korkean työttömyyden alueille hyödyntäen yksityistä ja kolmatta sektoria. Lisäksi hallitus selvittää kevyempää yritysmallia 15–25-vuotiaille nuorten yrittäjyyden edistämiseksi.

Toimenpide:

- Lisätään kesätyöseteleiden ja työllistämisseteleiden käyttöä
- Kevennetään työnantajan lakisääteisiä sivukuluja, kun palkattava on alle 30-vuotias
- Kannustetaan työkokemuksen kerryttämiseen korkeakouluopintojen ohella porrastamalla tulorajoja ylöspäin kohti valmistumista.
- Lisätään TET-harjoittelun määrää peruskoulussa yhdellä viikolla.
- Lisätään lukioon pakolliset kahden viikon TET-jaksot ja yhdistetään siihen kahden viikon palkallinen kesätyötarjous.
- Laajennetaan nuorten yrittäjien 4H-toimintaa ja NY-yritystoimintaa.
- Edellytetään julkisen sektorin rekrytoinneissa enenevästi alempaa korkeakoulututkintoa ylemmän sijaan, jotta nuoret voivat päästä työelämään kiinni jo aikaisemmin. Mahdollistetaan samalla maisteriopintojen loppuunsaattaminen työn ohessa.
- Huomioidaan julkisen sektorin rekrytointiprosesseissa harrastus- ja vapaaehtoistyöstä kertynyttä osaamista nykyistä paremmin
- Turvataan nuorten työkyky toimivalla terapiatakuulla ja nopeasti saatavilla mielenterveyspalveluilla.
- Huolehditaan siitä, ettei opintolainojen takaisinmaksuvelvoitteet muodostu esteeksi ottaa vastaan osa-aikaistakaan työtä.
- Rakennetaan paikallisia kumppanuuksia ja verkostoja kuntien, seurakuntien ja järjestöjen välille nuorille sopivien työpaikkojen luomiseksi useamman toimijan kesken.
- Laajennetaan harjoittelutuki osaksi ammattikorkeakoulujen tutkintoja.

Jokaiselle mahdollisuus osallistua työelämään

Pitkäaikaistyöttömiksi katsotaan ihmisiä, joiden ei kuuluisi olla työttömyystilastoissa: heitä ovat ensinnäkin työkyvyttömät, joiden kuuluisi olla työkyvyttömyyseläkkeellä, ja toiseksi osatyökykyiset, joiden työllistyminen työkykynsä mukaisesti lisäisi heidän hyvinvointiaan.

Osallistuminen työelämään tuo yksilölle muutakin hyötyä kuin elannon. Se luo osallisuutta, arjen rytmiä ja merkityksellisyyttä. Moni osatyökykyinen tahtoi työllistyä työkykynsä mukaan, mutta työelämän valmius ottaa vastaan esimerkiksi vammaisia työntekijöitä on edelleen heikko. Osaltaan kyse on asenneilmapiiristä, mutta myös aidoista työntekijän palkkaamiseen liittyvistä riskeistä ja joustamattomuudesta. Näitä voidaan lieventää yhteiskunnallisilla ratkaisuilla. Vaikka yhdenvertaisuuslaki velvoittaa työnantajaa tekemään kohtuullisia mukautuksia vammaisen ihmisen työnteon mahdollistamiseksi, käytännössä työelämä on usein vaikeasti saavutettava, mikäli henkilön terveys poikkeaa tavanomaisesta.

Pitkäaikaistyöttömistä merkittävä osa on henkilöitä, joilla työkykyä ei ole enää jäljellä, eikä kuntoutuminen ole realistinen tavoite. Osa heistä on hakenut pääsyä eläkkeelle, mutta sitä ei ole myönnetty ja he ovat jääneet työmarkkinoiden välitilaan. Osa työkykyä ei ole pitkään aikaan edes arvioitu ja he voivat olla hyvin syvästi syrjäytyneitä yhteiskunnasta ja kärsiä monista työkykyä rajoittavista haasteista. Ei ole kenenkään etu, että nämä ihmiset luokitellaan työttömiksi työnhakijoiksi. Työllisyystoimien tulee kohdistua työvoimaan, joka etsii työtä ja jonka työllistyminen on realistinen tavoite.

Osatyökykyisten työllistymistä on edistettävä tukemalla ja kannustamalla työnantajia osatyökykyisten henkilöiden palkkaamiseen sekä luomalla malleja joustavista työjärjestelyistä. Asenneilmapiirin muokkausta on tehtävä tietoisien ja tavoitteellisten yhteiskunnallisten keskustelun kautta ja työelämässä tapahtuvaa vammaisten henkilöiden syrjintää on torjuttava. Väli työmarkkinoille on edelleen luotava puitteet.

Sosiaaliturvaa, työttömyysturvaa ja verotusta on kehitettävä niin, että työn vastaanottamiseen ja työn tekemiseen ei synny kannustin- tai byrokratialoukkuja. Työn tekemisen on oltava kannattavaa myös osatyökykyisille. Osa-aikaisen tai lyhytaikaisen työn tekemistä työkyvyttömyyseläkkeellä tulee helpottaa. Pitkäaikaistyöttömien työkyky on arvioitava koko maassa projektiluonteisesti ja työkyvyttömät on ohjattava eläkkeelle, jotta työllisyystoimet voidaan kohdistaa vaikuttavasti ja työkyvyttömän tilanne helpottuu.

Noin 80 % työttömyysturvan kuntaosuuksista maksetaan heistä, joilla on täynnä 400 työpäivää työttömänä oloa. Pitkään työttömänä olleilla on työllisyyden esteenä usein tilanteita, jotka ovat puhtaasti joko sote-alan tai maksajan (KELA) ratkaistavissa, ei niinkään työllisyysviranomaisen. Hyvinvointialueilta puuttuu todellinen taloudellinen kannustin työllisyyden edistämiseen ja työkyvyn arviointiin ja siksi niihin ei panosteta riittävästi. Kuntia sen sijaan ohjataan vahvalla taloudellisella kannustimella. Työllisyyden edistäminen tulee nähdä sekä aikuissosiaalipalveluissa että terveyden edistämisessä laajemmin tavoiteltavana asiana.

Toimenpiteet:

- Osatyökykyisten työllistymisen esteitä puretaan mm. palkkatuen ja työelämän joustojen kautta.

- Huolehditaan kuntoutuksen saatavuudesta ja välityömarkkinoista.
- Sosiaaliturvan ja työn yhteensovittamista jatketaan kohti lineaarista kannustavan perusturvan mallia, jossa työn vastaanottaminen on aina kannattavaa.
- Toteutetaan projekti, jossa jokaisen pitkäaikaistyöttömän työkyky arvioidaan käyttäen tarvittaessa jopa etsivän työn keinoja. Työkyvyttömät ohjataan työkyvyttömyyseläkkeelle.
- Luodaan hyvinvointialueille nykyistä vahvempi kannustin työkykykartoituksiin ja työhön paluuseen tähtäävään kuntoutukseen.
- Mahdollistetaan työllisyysalueille sosiaalisten yritysten perustaminen ja toiminta välityömarkkinoilla myös työvoimaa vuokraavina yrityksinä.
- Vahvistetaan hankintalain mahdollisuuksia ottaa huomioon sosiaaliset kriteerit.
- Painotetaan työllistämisen valtakunnallisissa kriteereissä yksilöllisiä palveluja ja kasvotusten kohtaamista.
- Varmistetaan koulutuksen avulla, että osaamistarpeiden muutoksessa yhä useammalla on kyky ottaa käyttöön uusia digitalisoinnin ja tekoälyn työkaluja laajalaisesti ja turvallisesti.

Hallittu työperäinen maahanmuutto vahvistaa Suomea

Globalisaation myötä työvoima liikkuu entistä vilkkaammin maiden välillä, ja myös Suomi tarvitsee riittävästi osaajia osaajapulan keskellä. Syntyvyyden vahvistamisen ja työllisyyden parantamisen rinnalla pitkällä aikavälillä hallittu työperäinen maahanmuutto on välttämätöntä.

Työperäisen maahanmuuton on kuitenkin oltava yhteiskunnallisesti kestävä: sen tulee vastata todellisiin työvoimatarpeisiin, turvata reilut työehdot ja vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa. Onnistunut työperäinen maahanmuutto tukee elinkeinoelämää, vahvistaa vientimarkkinoita ja tuo uusia kasvumahdollisuuksia. Samalla meidän on varmistettava, että suomalaiset työmarkkinat ovat kilpailukykyinen vaihtoehto myös ulkomaille muuttaneille korkeasti koulutetuille suomalaisosaajille.

Maahanmuuttopolitiikan tulee huomioida talouden suhdanteet ja työllisyystilanne: jos kotimainen työvoima kohtaa merkittäviä työllistymisvaikeuksia, ulkomaisen työvoiman lisääminen ei ole kestävä. Työperäinen maahanmuutto on mitoitettava niin, että se tukee talouskasvua ja täydentää osaamistarpeita, ei pahenna työttömyyttä. Isona osana vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa on työllistää ensisijaisesti Suomessa jo asuvat ulkomaalaistaustaiset työnhakijat.

Työttömyyslukuissa korostuu maahanmuuttajien tilanne. Ulkomaalaistaustaisten työttömyysaste on noussut nopeasti ja on yli kaksi kertaa korkeampi kuin suomalaistaustaisilla. Jopa toisen polven maahanmuuttajilla työllisyysaste on suomalaistaustaisia matalampi. Kotoutumisen epäonnistuminen on ennen kaikkea

vahingoksi itse maahanmuuttajalle. Kotoutuminen tulee nähdä maahanmuuttajan aktiivisena velvollisuutena, ja sen onnistumiseksi voidaan edellyttää omatoimisuutta.

Työperäisen maahanmuuton edistämiseksi Suomen on oltava houkutteleva vaihtoehto osaajille, joista monet maat kilpailevat. Saatavuusharkinnan keventäminen on perusteltua aloilla, joilla työvoimapula on jatkuvaa ja tunnistettua. Samalla on uudistettava työmarkkinoita. Järjestelmän kehittämisen tavoitteena on myös edistää ulkomaisia investointeja ja uusien yritysten syntymistä. Erityisesti huippuosaajien kohdalla lupaprosessien on oltava nopeita ja ennakoitavia, ja arjen sekä viranomaisasioiden tulee sujua heti Suomeen saavuttaessa. Myös perheen mukana muuton on oltava joustavaa, kun toimeentuloedellytykset täyttyvät.

Työperäisen maahanmuuton edistämiseen on panostettu mm. uudistetulla Talent Boost -ohjelmalla, jolla edistetään osaajien saatavuutta, panostetaan maakuvatyöhön ja sujuvoitetaan oleskelulupaprosesseja.

Työyhteisöjen kansainvälistyminen on myönteinen muutos, joka edellyttää koko henkilöstöltä ja esimiestasolta monikulttuurista osaamista. Kotoutumisen tueksi ei tarvita vain kieli- ja kulttuurikoulutusta maahanmuuttajille, vaan myös työyhteisöjen on opittava toimimaan monimuotoisessa ympäristössä. Tästä hyötyvät työntekijät, asiakkaat ja yhteistyökumppanit. Samaan aikaan kun työperäinen maahanmuutto lisääntyy, on huolehdittava siitä, ettei Suomeen synny uutta halpatyövoimaluokkaa matalapalkka-aloille. Tämä ei ole eettisesti kestävää eikä tue hyvinvointiyhteiskunnan rahoitusta pitkällä aikavälillä.

Maahantulijalle on hyvin tärkeää saada tarttumapintaa työelämään. Kotoutumistukeen ja työmarkkinatukeen on säädetty kielilisiä, jolla kannustetaan kotimaisten kielten opiskeluun ja sen kautta pyritään nopeuttamaan työllistymistä. Uudistus koskee erityisesti maahanmuuttajia, jotka eivät täytä työssäoloehtoja.

Yksi työperäiseen maahanmuuttoon liittyvät erityiskysymys liittyy ammattiurheilijoihin. Ulkomaalaislain 1.9.2024 voimaan tulleet muutokset ovat merkittävästi vaikeuttaneet EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien ammattiurheilijoiden ja valmentajien rekrytointia Suomeen. Aiemmin he saattoivat työskennellä kutsun tai sopimuksen perusteella 90 päivää ilman oleskelulupaa ja hakea lupaa Suomessa oleskelun aikana, mikä mahdollisti joustavat järjestelyt koeajojen ja siirtojen yhteydessä. Uuden lain mukaan oleskelulupa on haettava ennen Suomeen saapumista hakijan laillisesta oleskelumaasta, ja hakemukseen liittyvä tunnistauminen sekä lupakortin toimitus aiheuttavat merkittäviä viiveitä ja kustannuksia. Tämä heikentää seurojen kykyä reagoida nopeasti pelaajatarpeisiin, vaikeuttaa siirtojen toteuttamista siirtoikkunoiden aikapaineessa ja heikentää suomalaisseurojen kansainvälistä kilpailukykyä.

Toimenpiteet:

- Nopeutetaan osajien oleskelulupaprosesseja ottamalla tekoälyn ja digitalisaation hyödyt käyttöön sekä kokoamalla oleskeluluvat, DVV-rekisteröinti ja henkilötunnuksen haku yhteen. Ennakoidaan erityisesti kasvualojen lupaprosesseja.
- Sujuvoitetaan osajien perheiden lupaprosesseja ja vastataan paremmin perheiden tarpeisiin. Maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäynnin tukeen on kiinnitettävä huomiota.
- Kehitetään Suomea aktiivisesti osajille kilpailukykyisenä kohteena mm. ottamalla käyttöön kynnysmalliin perustuva huippuosajien pisteytysjärjestelmä, jonka perusteella voisi saada määräaikaisten oleskeluluvan työnhakua varten.
- Estetään halpatyövoiman synty matalapalkka-aloille: valvonta, työehdot ja palkkatason seuranta.
- Edistetään kotoutumista työyhteisöissä esimerkiksi tukemalla kieli- ja kulttuurikoulutusta osana työpaikkojen perehdytysprosesseja.
- Nopeutetaan pätevyitymistä ja tutkintojen tunnustamista säännellyissä ammateissa.
- Sujuvoitetaan ulkomaalaisten ammatturheilijoiden oleskelulupaprosessia vastaamaan alan erityispiirteitään
- Työperäisen oleskeluluvan tulee mahdollistaa 18-vuotta täyttävän perheenjäsenen jääminen Suomeen perheen kanssa toimeentuloedellytysten täytyessä.
- Toimeentulotukeen turvautuminen on katsottava työperusteisen oleskeluluvan peruuttamisen perusteeksi samalla tavalla kuin opiskelijan oleskeluluvassa
- Sisällytetään suomen tai ruotsin kielen perusopinnot osaksi ulkomaisten opiskelijoiden pakollista tutkintoa sekä korkeakouluissa, että ammatillisissa oppilaitoksissa.
- Säädetään Suomessa asumiselle määräaika, jonka jälkeen tulkkipalveluja ei enää tarjota maahanmuuttajalle.
- Huolehditaan marjanpoimijoiden määräaikaisten kausityölupien sujuvista prosesseista ja estetään työperäinen hyväksikäyttö riittävällä valvonnalla.

Työelämästä perhemyönteistä ja työkykyä vahvistavaa

Työelämän on reagoitava väestörakenteen muutokseen niin vahvistamalla perheystävällisiä ratkaisuja kuin työhyvinvointia. Työuran pituutta ja eheyttä on tuettava työ- ja toimintakykyä vahvistavilla toimilla koko työuran ajan. Työssäjaksamisen tukemiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota sekä eläkeikää lähestyvien että ruuhkavuosia elävien työntekijöiden kohdalla. Tarvitaan aiempaa parempaa johtamista, ennaltaehkäisevää työterveyshuoltoa sekä työntekijän ja työnantajan välistä luottamusta ja arvostusta. Työhyvinvointi on keskeinen osa arjen hyvinvointia ja elämänlaatua.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen tarvitaan edelleen lisää joustoja ja työelämän perhemyönteisyyttä, jotta työuraa luovien nuorten aikuisten perheellistyminen ei tarpeettomasti viivästy ja jotta perheellistyneet voivat osallistua työelämään täysipainoisesti

omien tavoitteidensa mukaisesti. Kristillisdemokraatit näkevät perhepolitiikan keskeisenä osana työllisyyspolitiikkaa: hyvinvoiva perhe luo perustan yksilön työkyvylle ja jaksamiselle sekä koko yhteiskunnan kasvulle ja kehitykselle. Rakennamme yhteiskuntaa, jossa perhemyönteisyys on työelämän yleinen periaate ja arvo ja työn ja perheen yhteensovittaminen on aidosti mahdollista.

Työhyvinvoinnin vaalimiseksi tarvitaan sekä yksilöllisiä että yhteisöllisiä toimia. Kannatamme työelämän joustoja sekä ennaltaehkäiseviä ja työntekijän omaa aktiivisuutta tukevia toimia. Sairauspoissaoloja on vähennettävä tavoitteellisesti julkisissa työpaikoissa. Eläkeikää lähestyvien työntekijöiden kokemus ja osaaminen tulee tunnistaa ja nähdä keskeisenä voimavarana. Työtehtäviä tulee voida tarvittaessa muokata ikääntyvän työntekijän jaksamista vastaavaksi. (Lue lisää [KD:n senioripoliittisesta ohjelmasta](#))

Työntekijällä itsellään on myös oma vastuu ylläpitää työkykyään esimerkiksi huolehtimalla riittävästä liikunnasta, unesta ja monipuolisesta ruokavaliosta, henkisestä hyvinvoinnista ja sosiaalisista suhteista. Työantaja voi tukea työntekijää muun muassa laadukkaalla työterveyshuollon, virikesetelien ja työpaikan omien liikunta- ja kulttuuriharrastusmahdollisuuksien kautta. Työpaikkojen yhteisöllisyyttä lisäävät yhteiset hetket ja toinen toisensa huomioiminen ovat keskeinen osa työhyvinvointia.

Perheellisten työntekijöiden jaksamisen tukemiseksi tarvitaan työelämää joustoja, kuten mahdollisuuksia tehdä lyhyempää työaikaa ja hoitaa sairastunutta lasta tai omaista. Lainsäädännössä olevat joustot on edelleen turvattava. Työelämän perhemyönteisyyttä voidaan lisätä myös uudistamalla vanhemmuuden kustannusten jako työnantajille vahvistamalla valtion rahoitusosuutta vakuutusperusteisessa järjestelmässä. Esimerkiksi Ruotsissa työnantaja ei maksa palkkaa työntekijälle vanhempainvapaan ajalta, vaan toimeentulo turvataan kokonaan vanhempainvakuutusjärjestelmästä maksettavalla vanhempainrahalla. Näin varmistetaan kustannusten tasainen jakautuminen molempien vanhempien työnantajien kesken. Vahvat ansiosidonnaiset perhe-etuudet, laadukas varhaiskasvatus ja oikeus hoitovapaaseen ja kotihoidon tukeen ovat myös keskeinen osa perheen ja työelämän yhteensovittamista. (Lue lisää [KD:n perhepoliittisesta ohjelmasta](#))

Toimenpiteet:

- Puolustetaan kotihoidon tukea lapsiperheiden arkea tukevana, joustavana ja turvaa byrokratiaa hillitsevä etuutena.
- Kotihoitoa ja päiväkotia ei pidä asettaa vastakkain, vaan järjestelmää on kehitettävä entistä joustavammaksi ja perheen tarpeista lähteväksi.
- Huolehditaan ruuhkavuosia elävien sekä eläkeikää lähestyvien työntekijöiden työelämän joustoista. Puolustetaan laadukasta työterveyshuoltoa sekä sairauspoissaolojen tavoitteellista vähentämistä.
- Uudistetaan vanhemmuuden kustannusten jako vahvistamalla valtion rahoitusosuutta vakuutusperusteisessa järjestelmässä.

- Parannetaan vanhempien mahdollisuuksia tehdä osa-aikatyötä ja lisätään tietoa osittaisesta hoitovapaasta ja mahdollisuudesta lyhentää työaikaa. Huoltajan tilapäisessä hoitovapaassa lapsen ikäraja nostetaan 12 vuoteen ja vammaisen lapsen kohdalla 18 ikävuoteen saakka.
- Laajennetaan oikeus lyhyempään työaikaan koskemaan samassa taloudessa asuvien ikäihmisten tai omaishoidettavien hoitamista.
- Pidetään huolta virikesetelin, eli liikunta- ja kulttuurisetelin riittävästä verovapaasta arvosta.
- Tuetaan aloitteita, joilla mahdollistetaan etätyön laajempi hyväksikäyttö työn ja perheen yhdistämisen helpottamiseksi.
- Laajennetaan virikesetelin käyttöalaa perhe- ja parisuhdeneuvontaan sekä toiminimiyrittäjille.
- Ylläpidetään kansalaisten työkykyä lisäämällä mahdollisuuksia työmatka- ja työpaikkaliikuntaan sekä hyvinvoinnin ohjaamiseen.
- Lisätään liikuntaneuvonta osaksi työterveystarkastuksia.